

УДК 330.341.1
JEL: D 20; L 50; O 31

Бойко Олена Миколаївна

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник

Державна установа "Інститут економіки та прогнозування НАН України,
м. Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0002-6567-1679

e-mail: bhelena@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ПІВДЕННОЇ КОРЕЇ ТА КИТАЮ

Анотація. В статті розглянуто особливості розвитку інноваційного середовища економіки національної економіки Південної Кореї та Китаю. Значну увагу приділено розвитку індустріальних комплексів Південної Кореї (мм. Банволь, Кунсан, Кванджу, Кумі, Чханвон, Ульсан, Вонджу). Визначено основні аспекти їх виникнення та фактори, які призвели до трансформації індустріальних комплексів у кластери.

Проаналізовано особливості діяльності кластерів Південної Кореї. Здійснено аналіз інститутів розвитку інновацій, які сприяють функціонуванню кластерів в країні.

Здійснено моніторинг діяльності венчурних підприємств Південної Кореї. Досліджено функції інститутів розвитку інновацій, які забезпечують діяльність венчурних підприємств в Південній Кореї.

Досліджено південно-корейський досвід створення та розвитку бізнес-інкубаторів, технопарків та багатоповерхових комплексів. Визначено проблеми та перспективи подальшого їхнього функціонування.

Визначено специфіку діяльності СЕЗів, розташованих на території Південної Кореї. Визначено особливості їх класифікації та розглянуто умови надання пільг державою для створення і розвитку СЕЗів.

Проаналізовано особливості інституційного забезпечення розвитку інноваційного середовища Південної Кореї.

Здійснено моніторинг функціонування спеціальних економічних зон як складової розвитку інноваційного середовища КНР. Визначено специфіку їхньої діяльності.

Проаналізовано китайський досвід у сфері створення та розвитку кластерів. Виявлено особливості взаємодії кластерів з Торгово-промисловою палатою, визначено позитивні аспекти та існуючі проблеми взаємозв'язку.

Здійснено аналіз діяльності промислових зон КНР. Розглянуто основні види підтримки, яка надається державою для їхнього розвитку.

Розглянуто діяльність інститутів розвитку інновацій на території КНР, зокрема у частині функціонування спеціальних форм організації інноваційної діяльності. Значну увагу приділено інституційній базі, яка врегульовує питання розвитку спеціальних форм інноваційної діяльності в КНР.

Розроблено пропозиції щодо подальшого українсько-південно-корейсько-китайського співробітництва у сфері створення та розвитку спеціальних форм інноваційної діяльності.

Ключові слова: індустріальний парк (індустріальна зона); кластер; бізнес-інкубатор; венчурне підприємство; спеціальна економічна зона, інститути інноваційного розвитку.

DOI: <http://doi.org/10.32750/2020-0103>

ВСТУП

Сучасне інноваційне середовище формується під впливом таких проблем як відсутність механізмів концентрації існуючих ресурсів промислових підприємств на найбільш перспективних напрямках розвитку; наявність існуючих обмежень з боку патентно-ліцензійного, податкового, антимонопольного законодавства; відсутність залежності між збільшенням обсягу прибутку промислових підприємств і обсягів фінансування інноваційних досліджень і розробок; відсталість науково-технічної та матеріальної бази промислових підприємств. Як показує досвід Південної Кореї та КНР у сфері функціонування національного інноваційного середовища одним з

перспективних напрямів є розвиток спеціальних форм організації інноваційної діяльності (індустріальних зон, кластерів, бізнес-інкубаторів, венчурних підприємств, спеціальних економічних зон тощо).

Постановка проблеми полягає у визначенні основних засад розвитку спеціальних форм інноваційної діяльності в контексті українсько-південно-корейсько-китайського співробітництва; дослідженні основних тенденцій розвитку спеціальних форм інноваційної діяльності в Південній Кореї та КНР, а також розробці пропозиції щодо співробітництва в напрямку функціонування інноваційного середовища національної економіки, зокрема шляхом створення та розвитку спеціальних форм організації інноваційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості розвитку інноваційного середовища національної економіки країни, у тому числі за рахунок функціонування спеціальних форм організації інноваційної діяльності висвітлювали у своїх наукових працях такі видатні фахівці, як Андріанов В., Андрусов У., Асаул А., Баронов В., Бовін А., Бойко О., Брушко Ю., Гальчинський Н., Гончаров А., Дмитрієв Д., Евтушин В., Егоров І., Загвойська Л., Зубаревич Н., Іванов С., Ковальов М., Костюнін Г., Ляшенко В., Молдован О., Новіков А., Приходько С., Рудий К., Санатов Д., Селіванов А., Соколенко С., Халіпов В., Якимович В. та ін.

Мета статті. Метою дослідження є визначення особливостей розвитку інноваційного середовища національної економіки Південної Кореї та КНР.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

В Південній Кореї найбільш поширеною формою розвитку інноваційного середовища економіки є індустріальні комплекси, які почали виникати на початку 60-х років минулого століття. У 2004 р. Урядом Південної Кореї було створено їх найбільше - 7 індустріальних комплексів (мм. Банволь, Кунсан, Кванджу, Кумі, Чханвон, Ульсан, Вонджу), а також 1 науково-технічну спеціальну зону "Daedeok Innopolis". Координацію здійснює Корпорація індустріальних комплексів Південної Кореї [1]. Відмітимо той факт, що з початку їх виникнення і до сьогодні в країні створено 250 індустріальних комплексів, з яких 30 - одержали статус національних та 220 - регіональних.

Важливу роль у формуванні індустріальних комплексів на території Південної Кореї відіграє держава. Зокрема, це стосується таких важливих питань як:

- орієнтація індустріальних комплексів на випуск експортної продукції;
- вибір видів економічної діяльності, в яких сформувались індустріальні комплекси;
- активне залучення бізнесу до розвитку південнокорейських індустріальних комплексів;
- державного формування ефективної системи стимулювання підтримки учасників індустріальних парків;
- створення інноваційного інституту розвитку (Комітет економічного планування, 1961 р.), діяльність якого полягає у плануванні, фінансуванні, зборі статистичних даних та контролі за прийняттям рішень;
- політичного керівництва процесами формування і розвитку індустріальних комплексів (планування заходів здійснюється на тривалий період, а їх реалізацію координує Президент та Уряд країни).

На початку 2000-х років ініціююча роль індустріальних комплексів в економічному розвитку Південної Кореї почала зменшуватись за рахунок зростання вартості робочої сили; зростання рівня конкуренції з дешевими китайськими товарами; низького технологічного рівня компаній, які утворюють індустріальні комплекси; концентрації

зусиль на зростанні виробничих показників, а не на створенні інноваційної інфраструктури; низького рівня стимулів для залучення в індустріальні комплекси молодих вчених тощо. Тому, саме в цей час виникає потреба в трансформації існуючих індустріальних комплексів в інноваційні кластери.

Розвиток кластерів, характерний для економічно розвинутої Південної Кореї, розпочав активізуватися також при активній участі держави. Формування інноваційних кластерів на території Південної Кореї відбувається за декількома напрямками:

- реконструкція і модернізація індустріальних комплексів, створення умов для технологічного оновлення;

- вирішення питань, пов'язаних з формуванням власного бренду на глобальному ринку, а також зростання конкурентоспроможності продукції, що випускається тощо. Розвиток цих напрямків в регіонах Південної Кореї пов'язаний з реалізацією Стратегії розвитку інноваційного кластеру (державна підтримка функціонування інноваційного кластеру; комерціалізація технологічних розробок; диференціація наукових розробок і технологій; розвиток малих і середніх високотехнологічних підприємств та ін.). Тому, в рамках надання державної підтримки функціонуванню кластерів в Південній Кореї було створено державний інститут розвитку “Korean Institute for Economic and Technology” (1990 р.) [2]. Першочерговим завданням діяльності Інституту є стимулювання підприємств застосовувати у виробничому процесі високі технології, а також сприяння функціонуванню інноваційних кластерів на території країни. Зокрема, важливим на нашу думку є той факт, що інноваційний розвиток південнокорейських кластерів базується на принципах впровадження державно-приватного партнерства, зокрема “Songdo International Business District”, який є успішним прикладом.

За досить короткий період Урядом Південної Кореї створено багатовекторну систему підтримки венчурного бізнесу, яка по комплексності підходу щодо вирішення проблем венчурних підприємств не поступається розвиненим країнам світу. Починаючи з 1997 р. в Південній Кореї створено понад 27 тис. венчурних підприємств (з них 65,0% венчурних підприємств країни зосереджено навколо столиці) [3]. Чисельність працюючих у венчурних підприємствах складає близько 700 тис. осіб (або 5,0% зайнятого населення країни). Обсяг продажу продукції, виробленої венчурними підприємствами сягає 164 млрд. дол. США (або 15,0% ВВП) [4]. На даний момент корейські венчурні підприємства орієнтовані на функціонування за такими напрямками як інноваційний та ринковий. Це означає, що з одного боку вони впроваджують в життя вимоги ринку, в тому числі виробництво високотехнологічних товарів, а з іншого боку – здійснюють наукоємну діяльність (розробка технологій, акумуляція нових ідей). Таким чином, можна сказати, що корейський венчурний бізнес являє собою синтез малого бізнесу і високотехнологічного підприємства.

Підтримку діяльності підприємств малого та середнього бізнесу, венчурних високотехнологічних підприємств здійснює Управління у справах малого і середнього бізнесу (Small and Medium Business Administration), яке є підрозділом Міністерства економіки і знань Південної Кореї. Його функція полягає у формуванні планів, стратегій з підтримки і створення бюджету МСБ, венчурних підприємств. Крім того існує ще декілька організацій, які надають підтримку розвитку МСБ та венчурних підприємств. Зокрема серед них вирізняють:

- Корпорацію сприяння малому та середньому бізнесу (Small and Medium Business Corporation) - некомерційна корпорація, діяльність якої фінансується урядом. Організація реалізує політику Управління у справах малого і середнього бізнесу (УМС), венчурних підприємств.

- Інститут з підтримки відкриття бізнесу (Korea Institute of Startup and Entrepreneurship Development) – підзвітна установа УМС, діяльність якої полягає у відкритті та обслуговуванні інформаційно-освітніх центрів у Південній Кореї (просвітницька робота, пов'язана з відкриттям МСБ, венчурних підприємств) [5].

- KOTRA (Korea Trade-Investment Promotion Agency) – державна корпорація, яка допомагає інвестиціями і консультаціями в організації експорту, шляхом дослідження закордонних ринків і встановлення ділових контактів [6].

- Корейська Венчурна асоціація (Korea Venture Industry Association) – здійснює: моніторинг ситуації (пов'язаний виключно з венчурними підприємствами); маркетинг венчурної екосистеми; просвітницьку, освітню і координаційну роботу по венчурним підприємствам.

Отже державні інститути розвитку Південної Кореї в сфері інноваційної діяльності відіграють важливу роль в процесі функціонування підприємств МСБ, венчурних підприємств, які займаються високотехнологічним виробництвом.

Діяльність корейських бізнес-інкубаторів розпочалась з ініціативи Корейського інституту технологій (1991 р.). Першими є створені бізнес-інкубатори “Ansan Business Incubator”, а також “Сеульський інкубатор венчурних компаній” (ініціатор створення - Уряд Південної Кореї). Для того, щоб одержати право працювати в бізнес-інкубаторі необхідно відповідати вимогам, встановленим державою. Система роботи бізнес-інкубаторів розпочалась з того, що на момент підготовки до відкриття звернулись підприємства, які були створені близько 1 року. Крім того, вони не одержували державну допомогу на момент подання заявки, а також 50,0% акцій не належали великим чи іноземним компаніям, а також особам, які перебували у відпустці чи були безробітними тощо. Термін перебування в бізнес-інкубаторі триває від 6 місяців до 3-х років. Інноваційна інфраструктура розвинена. Це приміщення, техніка, обладнання для майстерень, цехів, офісів, лабораторій, а також проведення навчань і консультацій (бухгалтерський облік, маркетинг, оподаткування, дослідження, виробництво, проектування).

В Південній Кореї функціонує 18 технологічних парків, основним завданням яких є розвиток технологій в регіонах. Один з відомих технопарків Республіки Корея розташований в м. Теджон (2008 р.), площа якого становить 53019 м². На території технопарку функціонує 63 компанії, а також 5 наукових центрів (“Радіоінженерний центр”, “Роботоцентр”, “Центр з розробки наноматеріалів”, “Центр біотехнологій”, “Центр інтелектуальної власності”) та 5 адміністративних відділів. Фінансування діяльності технопарку відбувається за рахунок державних коштів (50,0%) та коштів муніципальних - м. Теджон (50,0%).

На протязі останніх років технопарк м. Теджон впроваджує концепцію “Три мети. Чотири стратегії. Двадцять проектів.”. Під метою концепції розвитку технопарку необхідно розуміти активізацію венчурних підприємств, розвиток традиційної промисловості, стимулювання глобального підприємництва. Реалізація поставленої мети потребує виконання таких завдань як: розвиток інновацій в регіоні; надання клієнтоорієнтованого і базового сервісу; об'єднання традиційного виробництва та хай-тек виробництва; посилення ролі інноваційного менеджменту. Реалізація поставлених завдань призвела до впровадження 20 проектів (“посилення взаємодії і партнерства між іноземними і місцевими агентами”, “створення завершеної системи підтримки технологій”, “адаптація передових технологій і посилення інформаційного поля” тощо.). Також необхідно відмітити, що технопарк є не лише площадкою для реалізації проектів, а й функціонує як фонд, який надає фінансування компаніям (територіально можуть бути розташованими поза його межами).

Крім того на території Південної Кореї існують спеціальні багатоповерхові комплекси, в яких розташовані виробничі та офісні приміщення. Найбільш відомим є “Guro Digital Complex” (м. Сеул), в якому працюють 11 тис. експортуючих компаній в сфері розвитку високих технологій (заводи квартирної типу). Зони призначені для діяльності маленьких компаній, яким за низькою ціною надаються в оренду приміщення. Таким чином держава створює спеціальні умови для активізації бізнесу талановитими людьми. Загальна кількість працюючих в “Guro Digital Complex” – 120 тис. осіб [7].

У Південній Кореї діє чотири типи спеціальних економічних зон: Foreign Investment Zone (FIZ) - зона іноземних інвестицій; Free Trade Zones (FTZs) - зони вільної торгівлі; Free Economic Zones (FEZs) - вільні економічні зони; Jeju Investment Promotion Zone (IPZ) - зона вільних інвестицій о. Чеджу. Регулювання їхньої діяльності здійснюється на підставі спеціального закону «Про заснування і управління в СЕЗ» (Special Act on Designation and Management of FEZ), (20 грудня 2002 р.). Необхідно відмітити, що функції адміністративно-державного управління спеціальними економічними зонами здійснює Комітет з питань СЕЗ (Free Economic Zone Committee), створений при Міністерстві торгівлі, промисловості та енергетики Південної Кореї (MOTIE).

У Південній Кореї іноземним громадянам дозволено володіти підприємствами, зареєстрованими в спеціальних економічних зонах, а інвесторам - гарантується репатріація прибутку і капіталу. У рамках діяльності СЕЗів інвесторам надається фінансова підтримка та підтримка щодо розвитку інфраструктури, оренди згідно Закону Південної Кореї «Про призначення і управління СЕЗ», Закону Південної Кореї «Про заохочення іноземних інвестицій» та постановами органами місцевої влади. Уряд надає пільги резидентам вільних економічних зон. Це стосується компаній, які інвестували понад 30 млн. дол. США або тим, хто інвестував і, працював в раніше створених СЕЗ. Територія визнавалася вільною економічною зоною, якщо інвестована площа перевищує 330 тис. м².

Підприємства зони іноземних інвестицій, зайняті в сфері високих технологій або в бізнесі, пов'язаному з сервісним обслуговуванням промислових підприємств, звільнені від сплати податків аж на п'ять років. Крім того, протягом наступних двох років для даних підприємств в законодавстві Південної Кореї передбачена можливість сплати податків в розмірі 50,0 % від суми належного податкового платежу.

Що ж стосується діяльності зон вільної торгівлі, в них застосована нульова ставка податку на додану вартість застосовується на внутрішні товари, що поставляються для експорту в зони вільної торгівлі, товари і послуги, що надаються однією компанією-орендарем іншій. Надаються послуги менеджера, що включають консультаційні питання з отримання дозволу на будівництво, створення заводу, податкових відрахувань і звітності.

Слід зазначити, що з метою залучення іноземних інвестицій в Південній Кореї можуть створюватися інші форми інноваційної діяльності - нові невеликі вільні економічні зони («міні» СЕЗ). Їхня діяльність регулюється рішенням Комітету з питань СЕЗ, відповідно до якого будь-який іноземний інвестор або компанія з іноземними інвестиціями, які використовують земельну ділянку (площа понад 82,5 тис.м²) можуть бути прирівняними до діяльності «міні» СЕЗу. Орендна плата на землю зменшується - до 1,0% від її ринкової вартості [8].

Якщо розглядати питання інституційного забезпечення розвитку інноваційного середовища економіки в Південній Кореї, то основними нормативно-правовими актами є Закони Південної Кореї «Про науку і технології» (Framework Act on Science and Technology), «Про інтелектуальну власність» (Framework Act on Intellectual Property),

«Про товарні знаки» (Trademark Act), «Про просування промислових технічних інновацій» (Industrial Technology Innovation Promotion), «Про патенти» (Patent Act), «Про просування технічних інновацій малого і середнього бізнесу» (Act on the Promotion of Technology Innovation of Small and Medium Enterprises), «Про корисні моделі» (Utility Model Act), «Про торгівлю» (Trade Act), «Про добросовісну передачу франшиз (торгівлі франшизами)» (Fair Transactions in Franchise Business Act), «Про передачу технології і сприяння комерціалізації» (Technology Transfer and Commercialization Promotion Act), «Про промислові зразки» (Industrial Design Promotion Act), «Про підтримку розвитку технологій» (Technology Development Promotion Act).

Розвиток інноваційного середовища Південної Кореї належить до компетенції декількох міністерств: Міністерства науки та інформаційних технологій (Ministry of Science and ICT), Міністерства освіти (Ministry of Education Republic of Korea, MOE), Міністерства планування і фінансів (Ministry of Strategy and Finance, MOSF), Міністерства торгівлі, промисловості і ресурсів (Ministry of Trade, Industry and Energy, MOTIE). При Міністерстві науки, інформаційних технологій Південної Кореї створена Національна науково-технічна рада (National Science and Technology Council, NSTC) [9], яка вирішує питання з планування ННТР, оцінки їх відповідності існуючим тенденціям і потребам промисловості країни.

Починаючи з 2014 р. за підтримки Міністерства торгівлі, промисловості і ресурсів Південної Кореї та Кореїської торгово-промислової палати (Korea Chamber of Commerce and Industry) створено Комітет з інновацій у виробництві (Manufacturing Innovation Committee). Його склад нараховує 26 членів, серед яких є представники економічних організацій, державних відомств (Міністерство планування і фінансів Південної Кореї, а також Міністерство науки, інформаційних технологій і майбутнього прогнозування Південної Кореї), а також представники компаній галузей переробної промисловості, розвитку інформаційних технологій. Основним завданням діяльності Комітету є розробка і створення комплексу заходів з підтримки економічного та інноваційного розвитку Південної Кореї.

З метою сприяння співробітництву серед науково-дослідних інститутів, Міністерством торгівлі, промисловості і ресурсів Південної Кореї розроблено План розвитку взаємодії між промисловістю, академічними колами та дослідницькими інститутами (Plan for Advanced Cooperation amongst Industry, Academia, and Research Institutes). Основним призначенням документу є налагодження зв'язків між науковими центрами, бізнес-інкубаторами та технопарками та підприємствами галузей промисловості. В документі розглядаються такі питання, як реалізація спільних науково-дослідних програм, прискорення комерціалізації наукових результатів; зміцнення системи підготовки фахівців, створення територій інноваційного розвитку, особливих економічних зон, технопарків, кластерів.

Сучасна інноваційна політика Південної Кореї спрямована на сприяння формуванню інноваційного середовища національної економіки, яке відбувається в напрямку тристороннього співробітництва між промисловими, освітніми та громадськими організаціями. Серед основних напрямків політики Південної Кореї в сфері розвитку інновацій можна також виділити співробітництво з іншими країнами, особливо з країнами Європи. Так наприклад, починаючи з 2009 р. функціонує корейська наукова мережа (Korean Scientific Cooperation Network)Є, яка активно співпрацює з європейським науковим товариством (близько 70,0% докторів Південної Кореї пройшли навчання за кордоном).

На відміну від Південної Кореї, розвиток інноваційного середовища в КНР відбувається переважно за рахунок спеціальних економічних зон, розташованих в мм.

Шеньчжень, Чжухай, Шаньтоу, Сямень, о. Хайнань. Згідно існуючого режиму, адміністрації зон (керуючі комітети) користуються правами провінційних урядів в галузі регулювання економічного розвитку і, розробки нормативно-правової бази. Зокрема, вони самостійні у питаннях запозичення коштів на світовому і внутрішньому кредитних ринках, розміщення за кордоном облігацій в рамках лімітів, що надаються центральним урядом. При цьому, вони відповідають за свої зобов'язання власними коштами. Встановлений в проекти ліміт іноземних інвестицій складає 50 млн. дол. США. Інвестиції іноземного резидента повинні становити не менше 25,0% статутного капіталу в створюваному підприємстві.

Відповідно до повідомлення Держради КНР «Про перехідну політику надання пільг щодо податку на прибуток підприємств» (2007 р.) для підприємств-резидентів СЕЗ з 1 січня 2008 р. був встановлений п'ятирічний перехідний період на нові ставки зазначеного податку: в 2008 р. – 18,0%, 2009 р. – 20,0%, 2010 р. – 22,0%, 2011 р. – 24,0%, а з 2012 р. – 25,0%. Це поширювалося тільки на резидентів, які були зареєстровані до 15 березня 2007 р. і, раніше користувалися пільговою ставкою податку в розмірі 15,0%. Що ж стосується питань резидентів, які були зареєстровані після зазначеного періоду, то з 1 січня 2008 р. введено єдину для всіх підприємств КНР ставку податку на прибуток – 25,0%. Необхідно зазначити, що для резидентів, які раніше користувалися пільговою ставкою податку на прибуток в розмірі 24,0% (резиденти зон прикордонного співробітництва, «відкритих» приморських міст), починаючи з 2008 р. величина ставки була збільшена до 25,0%.

Відносно резидентів СЕЗ, зайнятих в промисловості, зокрема у галузях переробної промисловості, ремонту, а також зовнішньої торгівлі - діє ставка ПДВ у розмірі 17,0% на всій території КНР. При цьому, ПДВ і митні платежі не стягуються при імпорті виробничого обладнання та матеріалів, що ввозяться іноземним резидентом в рахунок своєї частки в підприємстві.

Споживчий податок (акциз), особистий прибутковий податок і інші види податків, існуючі в КНР СЕЗами сплачуються за тими ж ставками, що і на решті території країни. За рішенням місцевих адміністрацій експортно-орієнтованим або високотехнологічним підприємствам можуть надаватися пільги неподаткового характеру (знижена ставка або повне звільнення від платежів за використання землі, води, електрики, газу, Інтернету, оренди приміщень та ін.)

Максимальні терміни оренди земельних ділянок для резидентів СЕЗів складають: будівництво житла - 70 років; землі промислового використання, будівництво об'єктів науки, охорони здоров'я, освіти, культури, спорту - 50 років; для об'єктів торгівлі, туризму, розваг - 40 років; для комплексного використання - 50 років. Право оренди надається після сплати ринкової вартості ділянки, а податок за оренду землі не стягується. Після закінчення терміну оренди контракт може продовжуватися на щорічній основі за додаткову плату.

Резиденти СЕЗів мають право купувати нерухомість у власність. Податок на нерухомість сплачується в розмірі 1,2% від її вартості, а за умови оренди – 12,0% від вартості оренди.

При реалізації продукції на китайському ринку резиденти СЕЗів, в тому числі підприємства з іноземним капіталом, можуть діяти самостійно або через посередницькі державні компанії. Встановлюючи ціни на свою продукцію, резиденти СЕЗів зобов'язані враховувати рекомендації місцевих відомств, які здійснюють контроль за цінами. Ціни на продукцію повинні відповідати цінам на аналогічні товари інших підприємств КНР.

В сучасних умовах розвитку державної економічної політики КНР на інноваційних засадах її складовою частиною також є функціонування кластерів. З метою забезпечення

їхньої діяльності реалізується національна програма розвитку кластерів, у якій визначено два напрямки державної підтримки: ініціювання створення кластерів за рахунок значущого в масштабах країни проекту; підтримка існуючих кластерів і ініціатив “знизу в гору”. Також розробляється та реалізується кластерна стратегія (визначено пріоритети в організації та розвитку кластерів) і кластерна програма (визначено заходи, терміни виконання, відповідальні виконавці та ін.). Кластерна стратегія є частиною національної інноваційної стратегії країни за якої значення уряду зводиться до фіксації загальних економічних правил, а реалізація конкретних кластерних ініціатив належить регіональній адміністрації та муніципалітетам.

Отже, функціонування кластерів відбувається шляхом взаємодії між органами державної влади та місцевого самоврядування, бізнесом, наукою, освітою; існує різноманітність форм і методів забезпечення розвитку кластерів, які відрізняються національними особливостями, концепцією кластерного підходу; застосування кластерного підходу можна розглядати в якості закономірного етапу розвитку економіки країни; кластери стимулюють розвиток малого і середнього бізнесу; в рамках існуючого законодавства для підтримки створення та розвитку кластерів, які функціонують в КНР використовуються певні інструменти: створення кластерів відбувається за згодою муніципальної влади та погоджується центральним правлінням особливих зон розвитку високотехнологічних галузей; центральне правління відбирає фірми, яким надаються пільги (інформаційна сфера та біотехнології); значна увага надається розвитку власних інновацій, підвищенню технологічного рівня продукції з метою скорочення розриву між конкурентоспроможністю економіки Китаю і розвинених країн, в зв’язку з чим урядом країни було створено мережу офісів ліцензування технологій в університетах. Така ситуація сприяє активізації кооперації бізнесу, академічної і вузівської науки, а також сприяє комерціалізації результатів дослідницької роботи, посиленню конкуренції.

Важливого значення в процесі розвитку кластерів як спеціальної форми інноваційної діяльності набуває питання кооперації між Торгово-промисловою палатою (ТПП) і кластерами. Як свідчить досвід КНР, ТПП є активними партнерами, які входять до складу кластера, а також сприяють створенню сприятливого інноваційно-інвестиційного середовища. Форми співробітництва між кластерами та китайськими ТПП можуть бути наступними:

- ТПП є членом власних структур, приймають участь в діяльності кластера, надають частину послуг підприємствам;
- ТПП тимчасово обслуговують підприємства, які входять до кластера у різних сферах (інтелектуальні ресурси підприємства, інноваційна підтримка, інтернаціоналізація підприємств тощо);
- ТПП залучають своїх членів до кластеру, надає тлумачення та рекомендації у напрямку процедури створення і функціонування кластера.

На підставі проведеного аналізу ми можемо зробити наступні висновки: реалізація кластерної політики базується на організації взаємодії між органами державної влади та місцевого самоврядування, бізнесом, наукою, освітою; існує різноманітність форм і методів забезпечення кластерної політики, які відрізняються національними особливостями, концепцією кластерного підходу; застосування кластерного підходу можна розглядати в якості закономірного етапу розвитку економіки країни; кластерні політики, програми та проекти в кожній країні індивідуальні в процесі кластеризації; кластери стимулюють розвиток малого і середнього бізнесу; в рамках чинного законодавства необхідно розвивати відносини в форматі потрійної спіралі: наука - виконавча влада - бізнес.

Індустріальні парки є одним із ефективних способів підвищення діяльності промислових підприємств. В КНР індустріальні парки прийнято називати індустріальними зонами, які формують близько 10,0% ВВП, акумулюють 30,0% прямих іноземних інвестицій та генерують 37,0% товарного експорту країни. В 54 індустріальних зонах КНР працює близько 4 млн. осіб.

До основних видів державної підтримки розвитку індустріальних зон необхідно віднести: співфінансування інвестиційних проектів (інвестор представляє проект будівництва підприємства на території індустріальної зони; держава частково бере зобов'язання по фінансуванню, зокрема надання податкових пільг, прямий трансфер, надання пільгового кредитування та інше); опосередковане зменшення витрат інвесторів, окрім обслуговування індустріальної зони (держава забезпечує підготовку, проживання висококваліфікованих фахівців, безпеку промислових об'єктів, часткове соціальне страхування); спрощення дозвільних та ліцензійних процедур; надання податкових і митних преференцій. Особливого значення щодо створення та розвитку індустріальних зон набуває питання застосування податкових інвестиційних стимулів, зокрема пільгові ставки з податку на прибуток; звільнення від ввізного мита на обладнання та устаткування, що ввозиться учасниками індустріальної зони; звільнення від сплати податку на нерухомість; звільнення від податку на землю; звільнення від податку на оренду землі; звільнення від екологічних податків тощо.

В КНР державна підтримка функціонування спеціальних форм організації інноваційної діяльності здійснюється такими інститутами розвитку як [10-11]:

- ЦК КПК (розробка стратегічних напрямків розвитку науки та технологій, кадрова політика);

- Державна рада КНР в особі Державної комісії з науки, технологій, а також Міністерство науки і технологій КНР (розробка інноваційної політики та її впровадження);

- Міністерство науки і технологій КНР (управління інноваційною діяльністю в КНР, реалізація державних програм інноваційного розвитку у сфері фундаментальних та прикладних досліджень);

- КАН та КАОН (практичне управління фундаментальними науково-дослідними роботами)

- Академія інженерних наук КНР (науково-технічна експертиза);

- Науково-технічне товариство КНР (пропагування наукових знань в сфері інновацій через 160 науково-технічних організацій).

Основними актами, що врегульовують питання розвитку інноваційного середовища є закони КНР «Про впровадження наукових і технологічних досягнень», «Про популяризацію науки и техніки», «Про стимулювання середніх і малих підприємств». Крім того, в окремих галузях китайської економіки діють такі нормативні документи як:

- Наказ канцелярії Держради КНР «Про інноваційне управління, поліпшення обслуговування, формування нових потужних драйверів розвитку економіки, прискоренні зміни нових і старих драйверів зростання» (2017 р.). Ним передбачено здійснення заходів в напрямку переведення економіки на нові складові зростання (підвищення якості надання державних послуг, розробку лояльних до інноваційної діяльності механізмів контролю, стимулювання мобільності нових виробничих факторів; розвиток механізмів підтримки і застосування системи гарантій).

- Настанова канцелярії Держради КНР «Про інституційні механізми інвестування в інноваційну сільську інфраструктуру» (2017 р.). Нею передбачено сформулювати до 2020 р. полісуб'єктний фінансово-інвестиційний механізм та ефективний ринковий порядок

організації будівництва, здійснити уніфікацію системи управління будівництва сільської інфраструктури, значно поліпшити її якість.

- Наказ канцелярії Держради КНР «Про розвиток інноваційних драйверів зростання на повітовому рівні» (2017 р.), реалізація якого сприятиме прискоренню трансформації і модернізації виробництва, створенню потужних інноваційних підприємств, концентрації інноваційних і підприємницьких кадрів, створенню спеціалізованих майданчиків (індустріальних зон, СЕЗів, технопарків та ін.), стимулюванню поліпшенню ситуації в соціальній сфері на повітовому рівні, адресну підтримку і подолання бідності за рахунок інноваційного розвитку, посиленню популяризації науки і, забезпеченню реалізації на місцях програм технологічних інновацій.

- Наказ канцелярії Держради КНР «Про організацію будівництва другої черги зразкових центрів підтримки підприємництва та інноваційної діяльності» (2017 р.), яким передбачено формування другої черги з 92 центрів підприємництва та інноваційної діяльності, в тому числі 45 територіальних (в районах і зонах розвитку деяких міст), 26 - у вищих навчальних закладах і науково-дослідних організаціях, а також 21 - на державних підприємствах.

- Наказ канцелярії ЦК КПК і канцелярії Держради КНР «Про розвиток екологічного сільського господарства на основі інноваційних інституційних механізмів» (2017 р.), яким передбачено вдосконалювати функціональну спеціалізацію і просторове розміщення об'єктів сільського господарства; посилювати охорону природних навколишніх ресурсів і їх економно використовувати; здійснювати захист і відновлення екосистеми в сфері сільського господарства; формувати механізми стимулювання та зняття обмежень інноваційного розвитку.

- Повідомлення канцелярії Держради КНР «Про розширення заходів підтримки інноваційної діяльності» (2017 р.), яке полягає в реалізації ініціативи створення пілотних зон всебічного просування інноваційних реформ: регіон Пекін-Тяньцзін-Хебей, м Шанхай, провінція Гуандун (дельта річки Чжуцзян), Аньхой (Хефей-Юшжу-Бенбу), Сичуань (Ченду-Деян-Мяньян), Хубей (Ухань), Шеньсі (Сіань), Ляонін (Шеньян) за напрямками фінансових і технологічних інновацій; формуванні інноваційного підприємницького середовища; залученні іноземних фахівців; узгодженого розвитку військової і цивільної промисловості.

- Настанова канцелярії Держради КНР «Про активне просування інноваційного розвитку та застосування ланцюжків поставок» (2017 р.), якою було передбачено сформувати до 2010 р. комплекс нових технологій і моделей розвитку ланцюжків поставок, а також створити близько 100 підприємств-лідерів в мережі глобальних ланцюжків поставок.

Крім існуючої законодавчої бази на території КНР в сфері інноваційної діяльності промислових підприємств основні пріоритети розвитку даної сфери визначено в державних програмах («Ключові технології», «Штурмовий план» або план «Заволодіння науково-технічними вершинами», «Ключові лабораторії», «Програма 973», «Програма 863», «Програма НДДКР в галузі ключових технологій», «Іскра», «Факел», «Державний план пріоритетного впровадження науково-технічних розробок», «Державна програма середньо- та довгострокового науково-технічного розвитку на 2006-2020 рр.», «Програма середньострокового та довгострокового розвитку науки і техніки на період до 2020 року, Програма «12-ої п'ятирічки», «Державна науково-технічна програма соціального розвитку», «Програма освоєння і оцінки нової продукції високих технологій», «План 2020», Програма «Зроблено в Китаї – 2025» та ін.).

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проаналізувавши особливості реалізації нормативно-правового забезпечення інноваційного розвитку промислових підприємств КНР, які спроможні виробляти конкурентоспроможну продукцію пріоритетними завданнями на тривалу перспективу слід вважати:

- сприяння держави у формуванні високотехнологічних виробництв, в тому числі у напрямку створення ефективної системи трансферу технологій;
- надання державної підтримки у створенні та розвитку сучасних спеціальних форм інноваційної діяльності (кластери, індустріальні зони, СЕЗи, технопарки та ін.) в провінціях країни, у яких є мережа науково-технічних і промислових підприємств з високим науково-технологічним потенціалом;
- використання існуючого науково-технічного потенціалу для розвитку пріоритетних видів економічної діяльності (сільськогосподарські технології, біотехнології, ядерні та космічні технології та ін.);
- створення сприятливих умов для проведення досліджень в сфері науково-технічного розвитку (хімічні технології і нові матеріали, інформаційні технології та ін.);
- удосконалення нормативно-правової бази у сфері розвитку наукової та інноваційної діяльності в КНР;
- інтеграція в глобальну інноваційну сферу.

Розвиток стратегічного партнерства між Україною, Південною Кореєю та КНР відповідає довгостроковим інтересам цих країн, оскільки партнерство сприяє зміцненню позицій на міжнародній арені, активізує сталий розвиток та сприяє зростанню конкурентоспроможності національних економік на інноваційних засадах. З позиції загальних інтересів основними напрямками трьохстороннього співробітництва є [12]:

- посилення взаємного ділового співробітництва в створенні транснаціональних кластерів в транспортно-логістичній та виробничій сферах;
- стимулювання створення високотехнологічних виробництв, в тому числі мережі транснаціональних індустріальних парків (індустріальних зон) та кластерів;
- глибока і взаємна інтеграція українських і південно-корейських, китайських виробників шляхом виробничої кооперації, реалізації інвестиційних проєктів у напрямку створення спільних виробництв, зокрема транснаціональних індустріальних парків (індустріальних зон) та кластерів;
- стимулювання залучення прямих південно-корейських, китайських інвестицій в економіку України, розширення інших форм фінансового співробітництва, включаючи кредитні інструменти і надання технічної допомоги;
- забезпечення поліпшення умов доступу та розширення взаємних поставок товарів і послуг, спільне освоєння нових ніш на ринках третіх країн;
- формування спільних дослідницьких і науково-практичних центрів, спільний розвиток науки;
- подальше поглиблення прямого південно-корейсько-китайсько-українського співробітництва в напрямку створення та розвитку транснаціональних виробничих кластерів та індустріальних парків (індустріальних зон) тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Халипов В.Д. Формирование инновационных кластеров: опыт Республики Корея – [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-innovatsionnyh-klasterov-opyt-respubliki-koreya>
2. Saitakis A. (2011) Science & Technology Parks & Technology Incubators: Tools for supporting Entrepreneurship and Regional Development / Science & Technology Parks of Crete, European Day of the Entrepreneur, Sofia. - P. 76-84.

3. Региональный отчет по результатам проекта “Выявление индивидуальных моделей поведения, влияющих на эффективность деятельности инновационных, высокотехнологичных компаний”, выполненного по заказу Фонда инфраструктурных и образовательных программ ОАО “РОСНАНО” в 2011-2012 гг. Социальные “портреты” технологических предпринимателей на фоне инновационной экосистемы региона. Случай Республики Корея. (Исследователь: Д. Самсонов). – Центр исследований науки и техники ЕУСПБ, 2012. – 463 с.

4. Korean Support System for Venture Business Creation – [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://kdevelopedia.org/Resources/industry-technology/koresupport-system-venture-business-creation-04201306140126720.do>

5. Korea Institute of Startup and Entrepreneurship Development – [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://kised.or.kr/_eng/

6. Korea Trade-Investment Promotion Agency – [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.kotra.or.kr/foreign/kotra/KHENKT010M.html>

7. Региональный отчет по результатам проекта “Выявление индивидуальных моделей поведения, влияющих на эффективность деятельности инновационных, высокотехнологичных компаний”, выполненного по заказу Фонда инфраструктурных и образовательных программ ОАО “РОСНАНО” в 2011-2012 гг. Социальные “портреты” технологических предпринимателей на фоне инновационной экосистемы региона. Случай Республики Корея. (Исследователь: Д. Самсонов). – Центр исследований науки и техники ЕУСПБ, 2012. – 463 с.

8. Годовой обзор состояния экономики и основных направлений ВЭД в Республике Корея за 2017 г. – Сеул, 2018. – 223 с.

9. NSTC – [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.nstc.go.kr>

10. Ковалев М.М. Китай в XXI веке – мировая инновационная держава / М.М. Ковалев, Ван Син. – Минск: Изд. Центр БГУ, 2017. – 239 с.

11. Бойко Е.Н. Экономический пояс шелкового пути: перспективы для Украины. Стратегия развития экономики Беларуси: вызовы, инструменты реализации и перспективы: сборник научных статей. В 4 ч. Ч. 2 / Национальная академия наук Беларуси, Институт экономики НАН Беларуси; редкол.: В. И. Бельский [и др.]. – Минск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2017. – С.81-88.

12. Бойко О.М. Міжнародний досвід становлення та розвитку транскордонних кластерів / Современные технологии науки и образования: европейские аспекты: Сборник материалов международной научно-практической конференции. Том 1 / Под ред. Савиной Г. Г. – Херсон – Познань: Издательство ЧП Вышемирский В. С., 2017. – С.10-15.

Бойко Елена Николаевна

кандидат экономических наук, старший научный сотрудник,
ведущий научный сотрудник,
ГУ «Институт экономики и прогнозирования НАН Украины»,
Киев, Украина
ORCID ID: 0000-0002-6567-1679
e-mail: bhelena@ukr.net

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ СРЕДЫ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ ЮЖНОЙ КОРЕИ И КИТАЯ

Аннотация. В статье рассмотрены особенности развития инновационной среды экономики национальной экономики Южной Кореи и Китая. Значительное внимание уделено развитию индустриальных комплексов Южной Кореи (мм. Банволь, Кунсан, Кванджу, Куме, Чханвон, Ульсан, Вонджу). Определены основные аспекты их возникновения и факторы, которые привели к трансформации индустриальных комплексов в кластеры.

Проанализированы особенности деятельности кластеров Южной Кореи. Осуществлен анализ институтов развития инноваций, которые способствуют функционированию кластеров в стране.

Осуществлен мониторинг деятельности венчурных предприятий Южной Кореи. Исследованы функции институтов развития инноваций, которые обеспечивают деятельность венчурных предприятий в Южной Корее.

Исследован южно-корейский опыт создания и развития бизнес-инкубаторов, технопарков и многоэтажных комплексов. Определены проблемы и перспективы дальнейшего их функционирования.

Определена специфика деятельности СЭЗ, расположенных на территории Южной Кореи. Определены особенности их классификации и рассмотрены условия предоставления льгот государством для создания и развития СЭЗ.

Проанализированы особенности институционального обеспечения развития инновационной среды Южной Кореи.

Осуществлен мониторинг функционирования специальных экономических зон как составляющей развития инновационной среды КНР. Определена специфика их деятельности.

Проанализирован китайский опыт в сфере создания и развития кластеров. Выявлены особенности взаимодействия кластеров с Торгово-промышленной палатой, определены положительные аспекты и существующие проблемы взаимосвязи.

Осуществлен анализ деятельности промышленных зон КНР. Рассмотрены основные виды поддержки, оказываемой государством для их развития.

Рассмотрена деятельность институтов развития инноваций на территории КНР, в частности в части функционирования специальных форм организации инновационной деятельности. Значительное внимание уделено институциональной базе, регулирующей вопросы развития специальных форм инновационной деятельности в КНР.

Разработаны предложения по дальнейшему украинско-юго-корейско-китайскому сотрудничеству в области создания и развития специальных форм инновационной деятельности.

Ключевые слова: индустриальный парк (индустриальная зона); кластер; бизнес-инкубатор; венчурное предприятие; специальная экономическая зона, институты инновационного развития.

Olena Boiko

PhD in Economics, Leading Researcher,
Institute for Economics and Forecasting, NAS of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-6567-1679
e-mail: bhelena@ukr.net

PECULIARITIES DEVELOPMENT INNOVATIVE ENVIRONMENT OF THE NATIONAL ECONOMY OF THE SOUTH KOREA AND CHINA

Abstract. The article discusses the features of the development of the innovative environment of the economy of the national economy of South Korea. Considerable attention is paid to the development of industrial complexes in South Korea (the cities of Banvol, Kunsan, Gwangju, Kume, Changwon, Ulsan, Wonju). The main aspects of their occurrence and the factors that led to the transformation of industrial complexes into clusters are determined.

The features of the activity of clusters in South Korea are analyzed. The analysis of innovation development institutions that contribute to the functioning of clusters in the country is carried out.

The activity of venture enterprises in South Korea was monitored. The functions of innovation development institutions that support the activities of venture capital enterprises in South Korea are examined.

The South Korean experience of creating and developing business incubators, technology parks and multi-story complexes is investigated. The problems and prospects of their further functioning are identified.

The specifics of the activities of special economic zones located in South Korea are determined. The features of their classification are determined and the conditions for the provision of benefits by the state for the creation and development of special economic zones are considered.

The features of institutional support for the development of the innovation environment in South Korea are analyzed.

The functioning of special economic zones was monitored as a component of the development of the innovative environment of the PRC. The specificity of their activities is determined.

The Chinese experience in the field of creating and developing clusters is analyzed. The features of the interaction of clusters with the Chamber of Commerce and Industry are identified, positive aspects and existing problems of interconnection are identified.

The analysis of the activities of the industrial zones of the PRC is carried out. The main types of support provided by the state for their development are considered.

The activity of the institutes for the development of innovations in the territory of the PRC is examined, in particular regarding the functioning of special forms of organization of innovative activity. Considerable attention is paid to the institutional framework governing the development of special forms of innovation in the PRC.

Proposals were developed for further Ukrainian-South-Korean-Chinese cooperation in the field of creation and development of special forms of innovation.

Key words: industrial park (industrial zone); a cluster; business incubator; venture capital enterprises; special economic zone, institutions of innovative development.

REFERENCES

1. Khalygov V, (2016) *Formation Of Innovation Clusters: The Experience Of The Republic Of Korea*. [online] KyberLenynka. Available at: <<https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-innovatsionnyh-klasterov-opyt-respubliki-koreya>> [Accessed 16 December 2019]. (in Russian)
2. Saitakis A. (2011) *Science & Technology Parks & Technology Incubators: Tools for supporting Entrepreneurship and Regional Development*. Science & Technology Parks of Crete, European Day of the Entrepreneur, Sofia. 76-84. (in English)
3. Samsonov, D. (2012). *Regional report on the results of the project "Identification of individual behaviors that affect the performance of innovative, high-tech companies", commissioned by the Fund for Infrastructure and Educational Programs of RUSNANO OJSC in 2011-2012. Social "portraits" of technological entrepreneurs against the background of the region's innovation ecosystem. The case of the Republic of Korea*. (p. 463). EUSPb. (in Russian)
4. Kim, J. and Kim, H., n.d. *Korean Support System For Venture Business Creation*. [online] Kdevelopedia.org. Available at: <<https://www.kdevelopedia.org/Resources/all/koresupport-system-venture-business-creation--04201306140126720.do>> [Accessed 16 December 2019]. (in English)
5. Korea Institute of Startup and Entrepreneurship Development. 2019. [online] Available at: <https://kised.or.kr/_eng/> [Accessed 16 December 2019]. (in English)

6. Kotra.or.kr. 2016. KOTRA. [online] Available at: <<https://www.kotra.or.kr/foreign/kotra/KHENKT010M.html>> [Accessed 17 December 2019]. (in English)
7. Samsonov, D. (2012). *Regional report on the results of the project "Identification of individual behaviors that affect the performance of innovative, high-tech companies", commissioned by the Fund for Infrastructure and Educational Programs of RUSNANO OJSC in 2011-2012. Social "portraits" of technological entrepreneurs against the background of the region's innovation ecosystem. The case of the Republic of Korea.* (p. 463). EUSPb. (in Russian)
8. *Annual review of the state of the economy and the main areas of foreign economic activity in the Republic of Korea for 2017.* (2018) (p. 223). (in Russian)
9. NSTC. 2019. [online] Available at: <<https://nstc.go.kr>> [Accessed 16 November 2019]. (in English)
10. Kovalev, M., & Van Syn. (2017). *China in the 21st Century - a World Innovation Power* (p. 239). Tsentr BHU. (in Russian)
11. Boiko, O. (2017). *Silk Road Economic Belt: Prospects for Ukraine.* (pp. 81-88). Minsk: Institute for System Research at the Agricultural Complex of the NAS of Belarus. (in Russian)
12. Boiko, O. (2017). International experience of formation and development of cross-border clusters. *Modern Technologies Of Science And Education: European Aspects, 1*, 10-15. Retrieved 7 December 2019, from. (in Ukrainian)

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.